

Primorski Glas

Izlazi svake subote - Ciena do svrhe tek. godine
 K 1.40. - Pojedini broj 6 para. - Plativo i utuživo
 u Makarskoj.

Uprava lista nalazi se u Makarskoj,
 a uredništvo u Šibeniku.
 Izdavač i odgovorni urednik: Ivo Blažević.
 Tisak: „Hrvatske Tiskare“ - Šibenik.

Oglasi, zahvale i priobćena po pogodbi. - Ruko-
 pisi se ne vraćaju. — Ne biljegovana pisma ne
 primaju se.

Kakav je sada položaj stranaka u Dalmaciji.

Izbori su svršili po svoj Dalmaciji. Sve stranke ogledaju se sada posli bojnoga mezeva sa kakovom su snagom iz ovoga boja izašle. I mi ćemo u kratko sad pogled baciti uobće na uspjeh izbora, a osobito na našu stranku prava.

U ovim posljednjim izborima bilo je, kako znadete, više stranaka na bojnem polju, a to je hrvatska ili stara narodna stranka, pravaška, demokratska i srbska.

Od svijuh najviše je izašlo ljudi, koji pripadaju staroj narodnoj stranci, ima dobar dio Srba, sedam pravaša, a ni jedan demokrat.

Nego mi smo u našem listu više puta pisali, da je stara narodna stranka umrla, pa kako je to, da ona ipak ima najviše zastupnika? Zar je to jedna stranka, koju puk ljubi i u nju srće?

Ne, puk naš tu stranku ne ljubi, jer su u njoj ljudi, koji puno gledaju sebe i svoju čast, a malo ili nimalo gledaju dobro puka i prava narodna. Njima je deveta brig za to.

Svak znade, da je jedna velika pogibelj nastala našem narodu od demokratske stranke, koja je bila počela svojim pogubnim naukom trovati naš puk. Naravno, da je svakomu rodoljubu bila dužnost, da skoči i da uništi tu nemilu mōru. To je morala i hrvatska stranka učiniti, da je bila prava stranka. Pa kada je ona to učinila? Nikada. „Nar. List“ bavio se je mrdjelicom, a pustio je dotura Jozu da pašuje.

Istina jest, pokojni „Velebit“ gonjao se sa „Slobodom“ Smodlakinom, ali to je više iz prkosa osobnoga, kojim su болоvali a i sad boluju urednici onih listova.

Hrvatska stranka nije u tomu ništa učinila, pa po njoj mi bi danas imali zasliepljen vas narod u zemlji.

Neki dan zastupnik Ribičić u dopisu iz Makarske, koga je on valjda napisao, rekao je, da hrvatska stranka hoće da brani i vjeru. Nek nam oprost antiklerikalac, ali hrvatska stranka toga dosada nije pokazala. Pače ona izričito u svom programu veli, da se ona ne će mješati u vjeru. Nama Hrvatima dosta bi bilo, da ona brani naš puk od pokvarenosti, koju siju demokrati, a kamo li da ulazi u vjeru. Nu

njoj demokrati dobro dolaze kao što su joj dobro došli i ovdje.

Kad dakle ta stranka nije ništa učinila za narod, kad se nije digla ni proti demoralizatoru njegovu, kako će je onda narod ljubiti. Stoga mi i sad kažemo, da je stranka ništa, da je mrtva, da je prava utvara.

A zašto ih je toliko izašlo? Jer su zgodni, jer ne viču i ne pitaju ništa za narod ondje, gdje imadu vikati i pitati. Taki su ljudi zgodni, take ljude svaka vlada voli, jer ih pusti u miru.

Vidite, još u Dalmaciji nije naš jezik hrvatski uredovni, a mi imademo pravo da naš jezik u uredim bude. Zastupnici bi imali skočiti i pitati naše pravo, a vlada bi ga onda morala dati. Nu hoće li to oni od većine učiniti? Ne će. Za to je htjela vlada da oni izadju, jer je znala, da joj ne će smetati.

Umrla je dakle stara narodna stranka iliti vam hrvatska, ali je vlada htjela uzdržati nekoliko ljudi na zastupničkim stolicam, samo da ona mrtva utvara još više sviet plaši.

Pravaška je stranka jedina dobra stranka. Ona se jedina bori za narod i za prava narodna. Ona traži da se uvede u urede naš jezik, da se ujedini naša domovina, mi Hrvati da budemo slobodni u svojoj zemlji.

Kad su demokrati stali trovati i ocrnjivati ljude poštene po Dalmaciji, pravaši se ustaju, da ih unište, najprvo oni u Šibeniku, pa onda mi u Makarskom Primorju sa „Glasom Primorskim“.

Jer dakle ova stranka sve za narod radi i svoj narod čuva u hrvatskomu duhu i poštenju ljudskomu, s toga i vas naš narod stoji u ovoj stranci.

Naših je zastupnika izašlo sedam kō sedam sivih sokolova, koji će vazda dizati svoj glas za svoja naroda prava. To je naša sreća velika, da ih ima priličan broj, jer tko zna što bi se od naše zemlje dogodilo, kad njih ne bi bilo.

Ali zašto niesmo još dobili zastupnikâ pravaša, kad je vas puk uz nas?

Tomu se nije čuditi. Najprvo u mnogim našim izborništva naša ljudi niesu se bili dobro uredili i složili, a bez uredbe i organizacije teško se može pobjeda izvojštiti. Isto kō i vojska

na bojnem polju, ako nije dobro uređena, ne može predobiti neprijatelja. Ako Bog da, uzdamo se, da će unapried u tomu drugčije biti.

Drugi je opet razlog, što smo proti sebi imali vladu. Vladini ljudi u Imotskoj svašta su radili za demokrate, a proti pravašu. Ovdje ipak u Makarskoj ne treba ni govoriti, vlada je htjela po što po to, da ne prodre narodni i pravaški kandidat, već je preko svojih ljudi sve učinila, da izpadne vladino - šarenjaški kandidat, kanonik Ribičić, koji će i u buduće, kao i dosada, ljubiti skute mogućnikâ i gledati na svoju osobnu korist, a narodu kako bude.

Nu svaka je sila za vremena, pa će si svi mogućnici i šarenjaci uvjeriti, da su uzalud sva bezakonja, i da se proti volji narodnoj ne da ništa učiniti.

Ostaje nam još da koju rećemo o demokratskoj stranci. Prije izbora demokrati su kroz svoje novine neprestano bućili i larmali, kao da je sva pokrajina njihova, a kad tamo niesu izabrali niči jednoga zastupnika (izuzam kanonika Ribičića, koji je izabran njihovom pomoću, kako je to glasilo dr. Smodlake javno uztvrdilo, te bi ih on za zahvalnost mogao u potrebi i zastupati). — Zadnji izbori najbolja su osuda demokratskoj stranci, toj žalostnoj, žučljivoj i šarenoj stranci, koja samo kviri i truje naš narod. Eto kakav je položaj stranaka u Dalmaciji nakon minulih izbora.

† DAVID STARČEVIĆ.

Hrvatska majka danas oplakuje jednog svoga zaslužnog sina, koji je svietlio zbog svoje značajnosti, samopriegornosti, ljubavi. Danas ona lije suze nad odrom one uzvišene duše, onoga plemenitoga srdca, onog značajnoga čovjeka, koji je znao u svakoj prigodi, neumornošću i odlučnošću rada, iztaknuti osobitu privrženost za svaku pravu otačbeničku stvar.

Baš uslied tog rada, kao i postojanog sliedjenja stopâ njegova velikoga strica, a našega neumrloga Učitelja, kraj kojega će se danas položiti njegov lies, David, taj mučenik ideje, postade narodnim ljubimcem, herojem borbe, koju za svoja prava naš narod ima da izdrži u ovo doba, kada su se proti njemu urotili i neki njegovi vlastiti sinovi. I ako smo po viestima što dobivasm

ovo zadnjih dana iz Zagreba, a koje stalno objelodanjivamo, predviđali, da su dani njegova dragociena života izbrojeni, ipak ni časa ne pomislismo, da je tako blizu njegovo odijeljenje od nas. Za to viest, koju prekjucher primismo, kad je naš List već u stroj ušao, iznenadila nas je, osupnula, smela.

U Davidu Starčeviću, silnom kao izklesanom iz kamena, utjelovljen bijaše skrajni radikalizam, koji ne poznaje granica u radu za narodni razvoj i napredak; radikalizam umjeren i snošljiv s istomišljenicima; odlučan i nepopustljiv sa neprijateljima načela stranke prava.

Pa i s toga gledišta žalostna viest o njegovoj smrti odjeknut će diljem ciele nam domovine, koja ime njegovo već zabilježila zlatnim slovima u analima ustavne borbe, koja je u njemu imala pravoga tumača.

Kao zastupnik naroda, svoje je dužnosti vršio bezprimjerno zauzetnošću, ozbiljnošću i strogošću. Narod je za to njegov rad u velike cijenio, pa ga je znao počastiti svojim povjerenjem u više kotara, otimajući se za njegovim imenom, koje bijaše simbol ljubavi, simbol značajnosti, rada, nepopustljivosti.

U saboru se iztakao kao izvrstan govornik i neustrašiv otačbenik, te nailazio koliko na neograničenu ljubav kod naroda, toliko na neograničenu mržnju kod Magjara, koji su ga za to svaki čas izključivali iz saborskih sjednica, pa ga i po oružnicima izbacivali iz sabora.

Ime David Starčević bijaše strah i trepet protivnika hrvatskoga naroda. Tako kad je prvi put bio osuđen, jer je sa blagopok. Geržanićem iz sabora izbacio Khuena, pisao je „Pester Lloyd“ u svom broju od 19. prosinca 1885., da se time Davidu slava diže i da bi ga valjalo onemogućiti kakvim procesom radi odvjetničkih prljavština. I zaista ih izmisliše, kada 1887. bi tužen radi tobožnjeg pronevjerjenja i prevare na štetu neke pravoslavne obitelji Kokotović. David je doista odsio svoj zatvor u Lepoglavi, ali većina onih, koji su ga u zatvor spravili, zlo su svršili; jedan se otrovao, drugi se ustrelio, treći poludio itd. Davidu su mladočeski zastupnici, koji su poznavali tajne Beča, pripovijedali, da su Magjari ovu njegovu osudu izpričali drzavnom potrebom.

Domovina.

(Predavao puku u Zaostragu Ilija Despot).
(Svršetak).

Vidite dakle, kakav treba da je pravi rodoljub. Segur veli: „Dok bukti sveti žar domovinske ljubavi, narod je slobodan, radin i moguć“. Duh sveti, istina neprivarljiva, govori: „Napunite radost svoju, ne gledajte samo svoje, već neka se svaki i za ono što koristi drugomu“. A ova skrb, na prvom mjestu protezat se ima na narod, na domovinu.

Pak, da domovinu ljubiti uzmognemo onako kako treba i kako smo razložili, hoće nam se prosvjete. Gdje je narod neprosvietljen, on, makar imao oranice i pašnjake, livade i polja, u lienosti pogiba od gladi, pušta da mu po njima baruštine gnjiju i zrak kvare, i tako mjesto žita, radja mu sve

eto takova velikoga rodoljuba ponestane narodu našem, koji je razvijao obsežnu političku agitaciju u interesu stranke prava i živom riečju i spisima, pa je bio podpunim pravom smatran „pučkim tribunom“. Njegov gubitak biva tim teži i osjetljiviji, što u ovo doba beznačajnosti, kada na površinu stupaju razni pigmejci, rieč, značaj, izčezava iz političkoga riečnika.

Polazući vienac ljubavi i sućuti na njegovu grobu, izrazujući našu duboku bol njegovu bratu d.ru Mili, njegovoj svojti i rodbini: Vječna Ti slava kličemo, Davide Starčeviću!

*

David Starčević rodio se god. 1840. u Žitniku. U štajerskom Gracu obsolvirao je 1868. pravne nauke, te, godinu kasnije, bi promoviran na čast doktora prava. Netom je svršio nauke, bio je suplentom na zagrebačkoj gimnaziji, ali 1871. suspendira ga ban Levin Rauch radi demonstracije protiv njega pred Jelačićevim spomenikom. Radi bune kod Rakovice bi bačen u tamnicu pod težkom sumnjom, da je u istoj sudjelovao. Ali poslie malo, bi pušten na slobodu u pomanjkanju dokaza. Godine 1873. dobi pravo odvjetnikovanja, a već g. 1881. bi od naroda poslan u sabor. God. 1884. izabraše ga tri kotara svojim zastupnikom i to Čabar (kojeg je pridržao), Križ i Koprivnica. Dne 5. listopada 1885. sukobio se sa zlosretnim banom Khuenom, radi česa je 9. studenog stavljen u iztražni zatvor, a 18. prosinca osuđen na 3 mjeseca zatvora i gubitak svih građanskih časti, kao i odvjetništva; nu viši sud je povisio kazan na 5 mjeseci, ali ukinuo kazan radi gubitka građanskih časti i odvjetništva. Nakon svršene kazne obtužiše ga radi tobožnje prevare, izmišljene samo da ga unište, pa ga osudiše na 5 godina tamnice (koju je viši sud snizio na 2) uz oduzeće svih prava odvjetništva. Iz zatvora je izišao u rujnu 1889.

Od 1885. do 1897. god. nije bilo Davida Starčevića u Saboru. 1897. Delnice ga poslaše u sabor, te kod sljedećih izbora, 1901. ne htjede kandidovati. Prigodom ovogodišnjih izbora izabraše ga zastupnikom kotari Gospić (kojeg je pridržao) i Kloštar.

Od velikih onih progona, koje je za vrijeme Khuenove vladavine pred dvadesetak godina prepatio, Dr. David nije se nikada

korovom i trnjem. Prostack, neprosvietljen i neslobodan čovjek i ne može ljubiti domovinu nit uobće imati kakovu krepost. Takav čovjek znade samo sliepo slušati, ma slušao koga mu drago. On sluša i u zlu i u griehu.

Kada bismo posjetili sve tamnice i kaznionice kojemu drago vrsti u našoj Hrvatskoj, pa upitali kažnjenike, što ih je onamo dovelo, bez dvojbe bismo čuli: „Slaba prosvjeta i pomanjkanje u naobrazbi zdrava razumna i poštena srca. Prosvietljen čovjek za živu glavu ne će izustiti kakovu ogavnu rieč, a nekmoli psost proti svome Stvoritelju! Prosvietljen vam je čovjek cviet društva, veselje i krana božjih stvorova, dok neprosvietljen žive kao živina i umire, prosti Bože, kao živina. Hoće nam se dakle prosvjete, Zaostražani! S prosvjetom eto rodoljublja, eto hrvatske slobode i slave!

osjećao posve zdravim na srce, za to se i čuvao, za to i nije u javnosti toliko djelovao, prem je bio bogodani agitator, te osvajač narodne ljubavi i privrženosti. Ali povodom poslednjih saborskih izbora morao je u kloštarski kotar, a poslie toga je njegova bolest poprimila ozbiljniji i oštiji značaj. Nakon toga je Dr. David Starčević tako oslabio, te je već u ljetu nastala jaka bojazan, da ćemo njegov dragi život izgubiti, ali onda, bivši desetak dana u Karlovcu, tako se pomogao, e je bilo nade, da će nam ga Providnost u ovim težkim vremenima sačuvati. Medjutim kasnije se počele javljati i razne sekundarne bolesti srca, tako, da su mu ovo zadnjih dana tjelesne sile sa svim iznemogle, dok nije Bogu predao svoj veliki duh.

Katastrofa je nastupila u sriedu u jutro.

Bolestnik je bio već polumrtav, ali poslie podne oko 4 i po sata smrtnim je glasom šapnuo dru. Mili: Užeži svieće! To su mu bile poslednje rieči. Za pol sata je izdahnuo uz molitve od boli slomljene udove Ivke i brata Mile.

Jutros rano kako nam brzjavljaju iz Zagreba, njegovo mrtvo tielo bilo je dopremljeno iz Jaske na zagrebački kolodvor, gdje leži. Danas poslie podne, točno u 2 sata polazi sprovod sa kolodvora u Šestine.

Slava Davidu Starčeviću i vječna mu spomen u narodu!

(„Hrvatska Kruna“).

Pred porotom u Splitu.

U nedjelju dne 15. tek. u 2 i pol s. po podne iza trodnevne razprave, pukla je osuda radi poznatog zločina, što se je ljetos zbilo u Slivnu imotske krajine. Mati umorena djeteta Kata Parlov osuđena je na 2 i pol godine tamnice, njezina majka na 7 dana, a ostali okrivljenici, med kojima župnik Slivna fra Petar Gnječ, bješe riešeni.

Ovim pravoriekom porotnika izčezava jedna crna osvada, kojom su imotski demokraci prama napućcima iz Splita nastojali, da svećenstvo imotske krajine ogade pred očima lakovjerna puka, te da tako oni uspiju u svojim podlim ciljevima, dižuć narodu vjeru u Boga i ono štovanje, koje je krajišnik vazda u srcu gojio prama svojim dobrotvorima.

Ne u pustoj vici i buci, ne u izpraznom hvalisanju, ne u vjerskoj mahnitosti, kad no ne možemo podneti inovjernika, makar nam je brat po narodnosti bio; ne u neznanju i robstvu, već u dostatnom poznavanju svoje domovine, u podupiranju njezinih koristnih društava i uredaba, u snošljivosti medju različitim narječjima i vjerama — u tomu sastoji pravo rodoljublje.

Pa znajuć, što je i koja je naša domovina, nekoč slavna Hrvatska, danas ugnjetavana od svakoga, — svi bi nas u kapi vode popili — mi, sinovi te dične majke, prekrštenih ruku ne smijemo stati, dok joj kletnici čuške i zaušnice diele.

Ja sam vam naglasio, kako i u čemu vi ju morate pomagati. Svak na svome polju, pak se ne bojmo! Ali nam ne smije biti svejedno, ma gdje bili, dok nam tudjin ništi slobodu i grob kopa slavi pradjedova.

Znamenit je i važan ovaj pravoriek već i stoga, što je bio složan i jednoglasan. Poroti je u ovoj razpravi bilo jasno: kako je došlo do onake osvade slivanjskoga župnika. Porota je po izkazivanju mnogobrojnih svjedoka, pa i istih demokrata i fratarskih dušmana, odmah znala: odkuda je puhnuo onaj silni vjetar; ona je uočila majstorsku mrežu, koju niese prosti radnici, već fine glavice plele. Kakvo je svjedočanstvo bilo tajnika Bulića i drugih sektara? Šta je tu kazao dr. Nikolić, Gregović i drugi ortaci? Čemu nije na razpravu došao glasoviti Gligo? Zašto se je svjedočanstva odrekao najveći svjedok Ivan Parlov? Mnogo bi se dalo o tome pisati, ali za sada neka se uortačeni naši dušmani ustrpe. Pred nama je pismo nekoga Alberta Seitzza iz Splita, pisano još dne 25. rujna glavaru Slivna Martinu Gliboti. Iz ovoga pisma, koje je sjegurno poteklo iz demokratskih tajnih loža, jer prama dobivenim informacijama spomenuti Seitz u Splitu i ne postoji, vidi se čisto i bistro: koli su se banditske demokratske duše zanimala da župnik bude što više ocrnjen, opterećen i osudjen.

Mi znademo, da će naši protivnici, kojim nije upalilo u Splitu nagovaranje svjedoka, obličanje oko porotnika, od kojih su trojica pripadala social-demokratskoj sekti, udariti sada u druge diple; a čujemo da su već pronieli: e je osudjena Kata Parlov kazala pravu istinu. Neka se tim tješe i zabavljaju barabe i moralne propalice, mi se radujemo pobjedi istine i pravice.

Iz Imotske Krajine.

Pred nami je 43. broj Smodlakine „Slobode“. Gledamo i čitamo, čitamo i gledamo, pa se čudimo. Je li moguće, da je toliko javni moral spao. Je li moguće, da je toliko Smodlaka spao? Ali eto jest.

List, koji u tudje poštenje kreće; list, koji blatom gadi kršćanski moral; list, koji kvari naš prosti put, nije ni mogao drugčije učiniti. Ono je za nj malo, ono je za nj dika!

Onda, kada je grdni Brko izrabljivao slabo stvorenje u svoje nizke svrhe i došao do poznatih intimnih pisama, koji su se nalazili u Stanka Marušića, na podli način Smodlakina „Sloboda“ od veselja je ruke trla da ih može svietu objaviti. U onim pismima nije ništa bilo nečasna i nepoštena, ali ipak dosta je „Slobodi“ pobuditi u svo-

jim čitateljima i malu sjenku nekorektnosti. I to u ime morala kršćanskoga! Smodlaka! Moral!

Mi smo se odmah ustali i najodlučnije osudili onu prljavštinu baš u ime kršćanskoga morala i katoličke moralke, koja zabranjiva da se tudji listovi uzimlju i čitaju bez dozvole gospodara. Pače, kršćanska moralka kaže, da se ne smije ni uztužke kupiti pa ih čitati, osobito, ako su odveć sitni, jer se po tomu vidi, da gospodar onoga lista neće i ne želi da itko dodje u poznanje onoga pisma.

Ali uzalud je bilo naše pisanje. Onaj veliki kršćanin, onaj zanosni branitelj kršćanskoga morala od fratara i popova, iznosi opet jedno intimno pismo, i objavljuje ga svietu, i to slavodobitno i bez ikakova stida.

Mi naprosto izjavljavamo, da je to jedan čin nizki, gnjusni, koji se nedolikuje ljudih ovjenčanih laureom doktorata!

Nu nije dosta toga nemorala. Veliki moralista i kršćanin splitski ono pismo izrabljiva u svoje strančarske svrhe i hoće da proda svietu kako je vlada sve sile uložila protiva demokratim u Imotskoj krajini, a samo radila za pravaše.

Nego oprostite nam, o veliki kršćanine, koji ocrnjivaš ljude. Ali je uzaludna svaka tvoja rabota. Svak znade da je tvoja stranka vtadina stranka. Za koga ste glasovali u Šibeniku, nego za Ijadicu, koji se svakomu bonetu uliziva? A na otocim i u Makarskoj?! Jadniče, kô da ne znamo tvoje naredbe i tvoje brzjave, na koje se je izpod brka veseo podsmjehivao poglavar Županović u Makarskoj! I kad posli svega onoga trpe te u stranci i još ti kade, to je onda znak, da je ta stranka otrovana, da u njoj nisu ozbiljni ljudi, nego djeca, koja ne shvaćaju što će reći načela stranke.

A u Imotskomu?! Pa zar o Imotskomu smidete govoriti? Tko je stvorio demokratsku stranku u Imotskoj krajini nego čuveni Gregović? Gligo čovjek od milosrdja i još neki vladini ljudi sa Ivom Zelembaćom. Ima dvie godine, da je sušur postojao sve to očitiji izmedju njih. To je bilo ustanovljenje ratnoga plana proti pravaškoj stranci. Zatim nastali su prvi okršaji, koji su imali neprijatelja sasvim oslabiti, a to je sramotno ocrnjivanje poštenih ljudi u „Slobodi“. Najprvi je plaćenik Niko Njuškalo, a zatim cielu godinu i pol pucao je Ivo Zelembać dok najposle neiznio intimna pisma.

što ih je bilo i što će ih bit, Napolen I., rekao svečano: „Dajmi Hrvata i predobio sam cieli tajsviet“, narod ne može propasti. Žrtve hrvatske, što no od vieka do vieka svjedoče veličini i slavi našoj, zaslužile su, da Hrvatska do svoga dodje. Vjerujemo u to, jer Onaj, koji ravna čitavim narodom, dično je mjesto i Hrvatskoj ostavio!

Ljubimo se i pomažimo se, kako nas slavni pjesnik upućuje:

Jedinstvo, rad i sloga,
Razkivat lance roda,
U slozi tražit spas.
Da s roda kletva spane,
Tudjinstva težki jad —
Nek mladi dan nam svane,
Ta još je Hrvat mlad!

Napred braćo, za Boga i domovinu!
Zavapimo svi s našim Ilijaševićem:

Naravno, da je onako ubojito pisanje donielo smetnju u pravaške Imotske redove. Ljudi poštenu krili su se od stida po kućama pred vašim blatom. Vlada je vidila zgodan čas, namignula je Jozi neka dodje. On je došao o Uskrsu. Kolorednica leta od postaje do postaje, neka vladini ljudi idju u Proložac i neka u svemu budu na ruku doturu Jozi Smodlaku, budućemu socijal-demokratskomu kandidatu. Vladini ljudi su sve izvršili; došli su u velikom broju; stražmeštar je još zvao na Smodlakino slavlje i Matu Bušića; bio je i Gligo vladin komesar, a s njim se je dotur Jozo vratio u istoj kočiji. Zar to nije očito, da je vlada porodila nezakonito demokratsko čedo u Imotskoj krajini, a ne ni dotur Mile, ni dotur Evo me, ni Iko u kaputu, ni dotur Žudija.

Ima i još. Neke po uskrsne nedjelje žandari na studencim zajedno sa demokratima pjevaju i bekriaju u zdravlje nove stranke. Mali Gazzari i Meštar Marko veru se po krčmama, da pripoviedaju novu stranku, a zato su primljeniji u Mazovoj kočii od drugih sviestnih i poštenih učitelja.

Nećemo govoriti o žandaru Runčeviću, o Santiniu i o stotinu drugih vladinih ljudi.

Ali pismo Nikolića Fausta c. k. kotarskog liečnika!

Jest, postoji pismo Nikolića, ali njegovo pismo pokaziva da se on i Imotska vlada brižno briga za svoje demokrate.

Nikolić veli u pismu, da je one obaviesti crpio od dotura Mile i to potanko. Potanko ne kaziva nego pristaša pristaši, a po tomu i Nikolić je pristaša demokrata.

Nikolić piše radostnu viest da je stranka u Runoviću znatno napredovala. Nu tko se tomu raduje, taj mora biti demokrat.

To isto vriedi o njegovu pisanju o Zagvozdu u Medovu Docu.

Nikolić zove Baletu uplivnim, premda Baleta nije uplivan, jer da je uplivan bio bi zaveo koga Grabovčanina za sobom. Svakako Nikolić ga zove uplivnim, jer mu je kao demokrat drag.

Koji je to redak u pismu dotura Nikolića, koji ne odaje njegovu brigu i njegovu šklonost za demokrate. To još jasnije biva iz očitovanja samoga dotura Nikolića, koje je izrekao u toliko zgoda prije izbora, naime: da bi on volio da pobiede demokrate. Njegovoj izpoviedi podpuno odgovara njegovo pismo.

Dotur Nikolić za pravaše! Svak znade

Ne smjemo! To ne dopušta obraz i poštenje naše!

U svakoj prigodi pokažimo se starim, poštenim, žilavim Hrvatom! Na priliku Istra, koju sam vam malo prije spomenuo, mnogo trpi sirotica s talijanstva, koje se silno u njoj uvrijedilo. Naša je dužnost doprinieti obol toj lazarici, da podiže škole hrvatske, da Talijanac ne otme maha i izkopa grob jednom dielu naše domovine, kako obol doprinose u svim prigodam Hrvati i Hrvatice razsijani i razsijane domovine širom. Dužnost nam je, da kupujemo žigice Čirila i Metoda i sve činimo što koristi Istri.

Ljubimo se dakle i pomažimo se, pa se ne bojmo! Hrvatska propast neće! Narod, koji je kroz stoljeća na braniku stao, boreć se lavski za krst častni i slobodu zlatnu, koji je spasio Evropu; onaj narod, o kojem se ovako izrazio najveći umnik na svietu

Oj slatka ljubavi doma!

Smožno li ti rodnom ognjištu srdca
privlačiš!

Blažena pod suncem ni brda ni dola
ne poznaš!

Hrliš, smjelo gledaš i u smrti željezo
hladno!

Tiesnijeh sred grudi vječna te udomi
mudrost!

Da tvoriš divna na okupu svoja čudesa!

A imamo mi primjera u povjesti našoj
velike ljubavi i požrtvovnosti domovinske.
Toliki nam vladari, toliki vojvode i velikaši
za ljubav ginuli a veseli kô na pir srtali.
Ostavljali ljubovce i majke divni naši mladići,
da ginu za miliju majku — domovinu!
Tako valja, a za to vas sviet divi se Hrvatima.

Ugledajmo se dakle u svoje predje.

„Naši predji“ — pjeva pjesnik —
„namrli nam slavu,

da su demokrati pokušali da bace ljagu čedomorstva na Gnječa. Gnječ je morao biti žrtva sa pravaške strane, žrtvovana crnomu barabaškomu moloku. A kad je dotur Nikolić naginjao? Mjesto dati svoj izključivo znanstveni sud, on se u svojoj sudbenoj depoziciji meće na stolac sudca i veli, da Šimunović u to ne ulazi, pošto bi on uredio svoje duševne posle u izpoviedi. Onda dosljedno mora biti Gnječ kriv. Ala logike! Da je dotura Fausta na vrhovno sudište!

A zašto takove divagacije i umne aberacije kod zlatnoga Faustina kad to nije njegova dužnost i zvanje? Valjda zato, jer mu je odurna pravaška stranka.

„Sloboda“ mjesto mučati, bezsramno svijet zavarava i uči na nemoralnost u grabljenju tuđih pisama, ako je zbilja i ono pismo ugrabljeno.

Mi o tomu dvojimo, jer se čini, da je ona igra sa pismom u podpunomu sporazumu sa doturom Nikolićem. U pismu se furbasto iziće rasteđe demokratske stranke; veli se da su u Runoviću za nju najbolji i najupliviiji ljudi; Baletu zove upliviim; govori o Don Iliji i don Marku da se ljute na kandidaturu Mladinova.

Sve su to činjenice, koje nas potvrđuju u mišljenju. Mi smo vazda izticali, da demokrata nema, da su svi barabe, nu naručeno pismo od tobožnjeg pravaša kaže, da ih ima, da su ljudi najvidjeniji. A to baš „Slobodi“ služi, da prikrije onu živu istinu, koju smo mi toliko puta rekli. Stoga je valjda naručila ono pismo. Takodjer služilo je i ono o doturu Mladinu, da se metne nesklad u pravaške redove, kojim je dotur Mladinov oduševljeni vodja.

Tko pročita ono pismo viditi će, da je ovako i da je ovo naše razlaganje pravo osvjetljenje barabaških tmina.

Krajišnik.

Viesti.

Papin jubilej proslavio se je i u Makarskoj svečanim načinom. Službu božju obavio je presv. biskup Carić, a istoj su prisustvovala sve mjestne vlasti i mnogo naroda. Ovom prigodom presv. biskup izrekao je prigodno slovo.

Blagdan našega pokrovitelja Sv. Klementa bio je proslavljen, po običaju, svečanim načinom. Kroz ova tri dana cr-

A sa slavom ovu dragu zemlju
Pak su onda naslonili glavu,
Tih sanak da u grobu driemlju.
Al iz groba glas nam šalju oni,
Nek na umu svedj nam domovina,
Ne ćemo li da kô zvier nas goni,
Tuđim svijetom strašna kletva njima.

Tim sam vam u kratko razjasnio, što je domovina i kako smo ju dužni ljubiti i za nju raditi. Nadam se, da će ovo pasti na dobro tlo. Plod govora moga najljepša meni utjeha i nagrada!

A sad, pozivljujuć vas, da zapjevamo narodnu nam divnu himnu: Liepa naša domovino! — kličem zanosno na koncu kô i na početku one divne stihove Gregorčičeve:

O majko moja domovino,
Sva ljubavi mi sva milino!
Ti moja bol i skrb jedina.
Bog čuvaj te dobrostivi,
Bog poživi, Bog poživi!

kvne svečanosti, crkva je bila puna bogoljubnika, koji su neprestano dolazili, da se poklone svetim kostima i da ih cielivaju. Procesija je prošla celim gradom, predvodjena od biskupa, i uz sudjelovanje mnogoga naroda.

Vjenčanje. Na 22. o. mj. vjenčala se je dražestna gospodjica Ružica Polacco, sa gospodinom Jurjom Šaulom. — Kroz vrieme objeda bilo je izrečeno raznih rodoljubnih nazdravica, i tom zgodom bilo je sakupljeno u dobrotvorne svrhe 72 krune; od kojih u korist mjestnoga „Hrvatskoga Sokola“ K 24; za siromašne hrvatske učenike u Zadru K 24, a za družbu „Ćirila i Metoda“ takodjer K 24. Vrlim mladencima i njihovim čestitim roditeljima naša srdačna čestitanja!

Nesreća. Na 24. tek. mj. diliženca, koja je dolazila iz Imotskoga u Makarsku, usljed velike bure prevrnuća se je kod „Gulje“. Četvorica su se putnika više ili manje ozlijedila, a jedan prilično teško. Kočijaš je takodjer zadobio ozleda.

Dva Dalmatinca nagradjena. U mjestu Globe Arizoni, u sjevernoj Americi, bila je raspisana nagrada od osam stotina kruna za one, koji bi u dvadesetpet minuta izdubili dvie mine od osam stopa. Za ovu nagradu natičalo se je do stotinu radnika razne narodnosti, ali nagradu dobili su samo dva naša Dalmatinca, i to: Ante Kraljević iz Zaostroga i Antun Obad iz Konavala. Dobitnicima bila je u počast priredjena gozba.

Nezgode parobrodâ. Usljed ružnih vremena, nasukali su se ovih dana dva Lloydova parobroda: „Tebe“ kod Šibenika, a „Sultan“ kod Krfa. Takodjer nasukao se je i jedan talijanski parobrod društva „Puglie“ blizu Istre. Prema viestima, koje su stigle, parobrodima ne prieti pogibao; jer nisu oštećeni.

O makarskim izborima za pokrajinski sabor mnoge su hrvatske novine pisale, i sve su oštro osudile ona bezakonja, usljed kojih je bio biran šarenjačko-demokratski vladin kandidat Ribičić. „Hrvatska Kruna“, „Hrvatska Rieč“, „Prava Crvena Hrvatska“, „Prava Pučka Sloboda“, „Pučki Glas“, „Dan“, „Hrvatski Dnevnik“, „Jutro“, svi ovi listovi jednodušno su osudili Ribičićev izbor. Jedini koji je uzeo u obranu onaj škandalozni izbor, to je „Narodni List“; a demokratsko glasilo „Sloboda“, dok je mramorkom prešutila one zloporabe, s druge strane nije zatajila svoju radost nad izpadkom kanonika Ribičića.

Najbolji dokaz, kako „Narodni List“ i „Sloboda“ znadu se naći složni, kad se radi o pravašima i pravaškoj stranci. O članku, koji je izašao u 91. broju „Narodnoga Lista“, a sva je prilika iz pera samoga „demokratskoga“ kanonika Ribičića, kako ga se u Makarskoj opravdano zove, osvrnut ćemo se u idućem broju. Hoće se baš smionosti Ribičićeve, da onako piše i izvrće; a isto tako je pokazalo i smionosti i „glasilo za interese hrvatskoga (sic!) naroda“, koje je onakove laži i podmećanja objelodanilo.

Tko brani kanonika Ribičića u Makarskoj? To je glavom onaj mali deran, poznat po imenu „mali Gigi“, inače čeljade, koje samo služi za zabavu našem gradjanstvu. Ovaj delija postao je dakle ne-

kakvim braniteljem kanonika Ribičića, pa i pravo je, da Ribičića brani demokrat i naprednjak, povjerenik svih naprednjačkih novina, i osobni pouzdanik dr. Smodlake. Boljega branitelja nije ni zaslužio.

Tuže nam se razni poduzetnici, da imade više mjeseci, što su izvršili razne vladine radnje, a do danas, ne samo što nisu novce primili, ali nisu im mnoge radnje ni kolandirane. Bilo bi već skrajno vrieme, da ljudi primu svoje. Isto tako čujemo tužbe, da oni, koji su sieno borovo poglavarstvu dali, da još čekaju za primiti novce. Dakle do koga je, neka stvari uredi.

Pozor! Ako ikome, to je hrvatskom narodu svagdanja potreba da se u svemu podiže. Zato se hoće od svakog nas nešto više odaziva, požrtvovnosti, a osobito rada i opet rada.

Baš tom namjerom pokrenuo je i tvorio ovamašnji skup rodoljuba „Hrvasku pučku štedionicu“, kojoj je zadaća, da položaj i prilike našeg ovamašnjeg pučanstva podigne i poboljša.

Vrstajmo se zato u ovo nesebično i rodoljubno poduzeće, kojega nije mogla, nego golubinja ćud i očinska briga zasnovati; pa pokažimo tako i sebi i drugomu, da smo kadri i dorasli za samostalni i nezavisni kret i život!

Razno.

Proslava pedesetogodišnjice misničkoga jubileja Sv. Oca Pape, dovršila se je u Rimu dne 15. ovoga mjeseca svečanim načinom. Svečanostima toga dana prisustvovalo je do dvadeset kardinala, dvjesto i osamdeset biskupa i nadbiskupa, a naroda je bilo do pedeset hiljada.

Velika nesreća u rudokopu. Nazad nekoliko dana zapalili su se veliki rudokopi u gradu Hammu u Njemačkoj, i tom prigodom zaglavilo je do četiri stotine radnika.

Požar. Selo Božjakovo, koje se nahodi na granici izmedju Kranjske i Hrvatske, poharano je od požara. Izgorilo je pedeset kuća.

Snieg. Javljaju da je po Ugarskoj, a tako isto i po Bosni zameo velik snieg. Usljed mečave nastala su zakašnjenja na željeznicama. U Sarajevu su se prelomile mnoge telegrafične žice pod težinom sniega.

Umri. U Parizu je umro veliki knez Aleksije Aleksandrović, stric ruskoga cara. Mrtvo tielo prenieli su iz Pariza u Petrograd, gdje su mu bile izkazane velike počasti, i obavljen sjajan pogreb. — U Pekingu, glavnom gradu Kineškoga carstva, umro je car Kwangsu, a za njim umrla je i carica udova Tshi. — Upraviteljem carstva imenovan je brat preminuloga cara, princ Čiun, a petogodišnji sin Puji postao je priestolonasljednikom.

Princesa postala koludricom. Javljaju, da je princesa od Parme svečano primljena u Benediktinski red.

Nemiri na sveučilištu. Došlo je do velikih nemira na sveučilištu u Beču, izmedju talijanskih i njemačkih djaka. Morala je posredovati policija, te je uapsila više djaka. Prigodom ovog sukoba ranjeno je do dvadeset djaka, od kojih su četvorica teško ranjena.

Potonuo japanski parobrod. Novine javljaju, da je ovih dana potonuo jedan japanski parobrod, usljed velike oluje, i tom prigodom utopilo se je stopedeset osoba.